

přistěhovalectví), zčernání povrchů skal, intenzifikaci solného zvětrávání, invazi vejmutovky, zarůstání části zemědělské půdy apod.

3. Vznik pískovcových převisů a jejich typologie

Pískovcové převisy jsou běžné ve všech skalních městech a pískovcových krajinách. Jejich celkový počet na území ČR je obtížně odhadnutelný, ale pohybuje se v rozmezí prvních několika tisíc. V každém případě v Čechách několikanásobně převyšuje počet krasových jeskyní. Pokud např. v Českém krasu nese nějaké archeologické doklady většina osídlitelných (a často i neosídlitelných) jeskyní (Sklenář - Matoušek 1994), je nutné dívat se na sedimentární výplně pískovcových převisů jako na potencionální archeologický zdroj, jehož holocenní význam je srovnatelný s krasovými oblastmi či ještě větší. Téměř všechny vchodové partie větších jeskyní byly vykopány ještě v 19. století, zatímco výplně pískovcových převisů jsou či byly donedávna téměř nedotčené. V současné době jsou převisy ohroženy jak sidelními trampskými úpravami, tak i hledači pokladů vybavenými detektory kovů.

Vznikem a popisem pískovcových převisů se zabývalo jen poměrně málo autorů a úhel jejich pohledu byl obvykle zaměřen na popis a dokumentaci daného útvaru (viz Balatka a kol. 1972; Balatka - Sládek 1972, 1975; Vítek 1973, 1978 a další práce citované in „Bibliografie pseudokrasu“, Vítek 1986). Druhá etapa výzkumu pískovcových převisů je spjata s široce založeným interdisciplinárním výzkumem, ve kterém se prolínají archeologické a přírodovědné metody (Svoboda a kol. 1996, 1998a,b, 1999; Cílek a kol. 1996; Cílek 1996a, 1999b, Mikuláš – řada prací citovaných v seznamu literatury).

Pískovcové převisy v zásadě vznikají čtyřmi hlavními způsoby anebo jejich kombinací:

- **boční erozí** říčního toku (příklady: Jizera, časté v Labských pískovcích, vzácné v Českém ráji a na Kokořínsku). Jedná se obvykle o nižší (2 až 4 m vysoké), až několik metrů hluboké převisy, jejichž průběh bývá